

ZAMONAVIY DARSDA O'QUVCHI FAOLLIGINI OSHIRISHNING PEDAGOGIK SHARTLARI

Bozorboyeva Elinura

*Jizzax Davlat Pedagogika Universiteti,
Pedagogika nazariyasi va tarixi mutaxassisligi,
520-25-guruh, 2-bosqich magistranti*

Annotatsiya. *Tezisdagi zamonaviy darsda o'quvchi faolligining mohiyati, uni oshirishning pedagogik shartlari va amaliy yo'llari yoritiladi. Faollik didaktik tuzilmaning har bir bosqichida shakllantirilishi lozimligi asoslanadi.*

Kalit so'zlar: *o'quvchi faolligi, faol o'qitish, motivatsiya, mustaqil ishlash, formativ baholash, refleksiya.*

Bugungi ta'lim siyosatining markazida bilim emas, kompetensiya turadi. Kompetensiya esa o'quvchi o'zi harakat qilgandagina shakllanadi: tayyor bilimni tinglagan o'quvchi uni tez unutadi, o'zi izlab topgan bilim esa uzoq saqlanadi. Shu sababli o'quvchi faolligi dars samaradorligining asosiy ko'rsatkichlaridan biri hisoblanadi.

O'quvchi faolligi deganda uning dars jarayonida shunchaki qatnashishi emas, balki o'quv maqsadini anglagan holda fikrlashi, savol berishi, muammoni yechishi va o'z natijasini baholashi tushuniladi. Amaliyotda faollik ko'pincha tashqi belgilar, ya'ni ko'p qo'l ko'tarilishi yoki guruhdagi shovqin bilan almashtirib yuboriladi. Haqiqiy faollik esa ichki fikriy mehnat bilan o'lchanadi.

Tadqiqot va maktab amaliyotini tahlil qilish faollikni oshiruvchi quyidagi pedagogik shartlarni ajratishga imkon beradi:

1. **Motivatsiyaning uyg'otilishi.** Dars boshida mavzuga oid muammoli vaziyat yoki hayotiy savol qo'yilsa, o'quvchida «nega buni o'rganaman?» degan savolga javob paydo bo'ladi.
2. **Topshiriq darajasining mosligi.** L.S. Vigotskiyning «yaqin rivojlanish zonasi» g'oyasiga ko'ra, topshiriq o'quvchi yordam bilan uddalay oladigan darajada bo'lishi kerak. Juda oson topshiriq zeriktiradi, juda qiyini bezdiradi.
3. **Metodning maqsadga mosligi.** Guruhda ishlash, keys-stadi, klaster kabi usullar faqat mavzu va maqsadga mos tanlanganda foyda beradi. Usul vosita, maqsad emas.
4. **Differensial yondashuv.** Ko'p darajali topshiriqlar va tanlov imkoniyati har bir o'quvchiga o'z tezligida ishlash imkonini beradi.
5. **Formativ baholash va refleksiya.** Jarayon davomida beriladigan aniq izoh o'quvchiga xatosini o'zi topishga yordam beradi. Dars oxiridagi qisqa refleksiya («Bugun nimani angladim? Nima qiyin bo'ldi?») esa o'rganishni ongli qiladi.
6. **Xavfsiz ta'lim muhiti.** O'qituvchi xatoga ruxsat beradigan, savolni rag'batlantiradigan muhit yaratganda o'quvchi fikrini ochiq bildiradi.

Xulosa qilib aytganda, o'quvchi faolligi alohida usul bilan emas, darsning butun didaktik tuzilmasini o'quvchi markazli qilib qayta loyihalash orqali ta'minlanadi. O'qituvchi kompetentligi va doimiy o'z ustida ishlashi bu jarayonda hal qiluvchi omil bo'lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining «Ta'lim to'g'risida»gi Qonuni. 2020-yil 23-sentabr, O'RQ-637.
2. Vygotsky L.S. Mind in Society. Harvard University Press, 1978.
3. Black P., Wiliam D. Inside the Black Box: Raising Standards Through Classroom Assessment. London: King's College, 1998.
4. Yo'ldoshev J.G., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. Toshkent: O'qituvchi.